

Практычныя заданні па тэме “Арфаэпія”

Пытанні для самакантролю:

1. Прадмет і задачы арфаэпіі як раздзела мовазнаўства.
2. Прычыны адхіленняў ад нарматыўнага літаратурнага вымаўлення.
3. Нормы вымаўлення галосных і іх спалучэнняў.
4. Нормы вымаўлення зычных і іх спалучэнняў.
5. Нормы вымаўлення некаторых граматычных форм.

1. Прачытайце выразна тэкст, захоўваючы арфаэпічныя нормы.

Зрабіце фанетычны і арфаэпічны разборы падкрэсленых слоў.

Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не госцем,
Каб душою не ачарсцець,
Каб не страціць святое штосьці.
Не забыць, як падвялы аер
На памытай падлозе пахне,
Як у студню цыбаты асвер
Запускае руку па пахі.
Не забыць сцежкі той, што цябе
На дарогу выводзіла з дому,
Што ў хаце тым рубель
У цане і па курсу старому.
Не забыць, як марозам злым
Клямка пальцы пячэ балюча
І адкуль на сталe тваім
Бохан свежага хлеба пахучы.
Помніць свой на іржышчы цень,
Не забыць, як завуць суседа,
Не забыць, як пяе пад дзень
За вясёлым сталом бяседа.
Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не госцем,
Каб душою ты стаў чысцей
І не страціў святое штосьці.

(Р.Барадулін)

2. Затранскрыбіруйце словы. Складзіце з імі сказы і запішыце.

Адзвінець. Зжаліцца. З’езджу. Злёгка. Скеміць. Счарнець. Перапісчык.

3. Прачытайце словы і спалучэнні слоў, захоўваючы правілы арфаэпіі. Вызначце, якія гукі абазначае літара і.

Краіна. Па іх. Брат і сястра. У гаі. Паслаць ім. Іхні. Дождж ішоў. Мароз і вецер. Цацкі і цукеркі. Вазьму і застануся. Па іголку. Заіскрыцца.

4. Перакладзіце словы на беларускую мову і запішыце. Параўнайце вымаўленне губных зычных у рускай і беларускай мовах.

Семь. Голубь. Насыпь. Прорыв. Восемьдесят. Степь. Накипь. Поступь. Поставьте. Дробь.

5. Прачытайце тэксты. Знайдзіце словы, у якіх напісанне не супадае з вымаўленнем. Параўнайце вымаўленне і напісанне гэтых слоў у рускай мове.

I. Над ракой, над жоўтымі грушамі,
Жураўлі падразалі зару.

Я, сустрэчай светлаю ўзрушаны,
Са старэнькай мамай гавару.

Адступіла ўсё, нібы забылася,
Што было вялікім, як сусвет,
Цішыней і мамай заслانیлася,
Абляцела, быццам пустацвет.

Вокны засвяціліся крынічкамі.

I ступіў я смела на парог:

Вось яна – хацінка невялічкая,

Што была відаць з усіх дарог.

Дарагое, роднае, адзінае,

Сэрцам тут заўсёды мы жывём.

Нездарма маленькаю Радзімаю,

Дом, дзе мы радзіліся, завём.

(У.Карызна)

II. Першымі ў сяле прачынаюцца не пеўні, якія гарланілі з другой палавіны ночы, не сабакі, што брахалі без дай прычыны ўсю ноч, а птушкі. Яшчэ не ўзышло сонца, яшчэ белая, мяккая празрыстасць выганяе апошнія паўзмрокі, што хаваюцца па кутках, а на вішні, якая стаіць пры самай хаце, усчынаюць гамонку вераб'і. Вішня хутка вырасце, абымшэе, ягад на ёй пакуль няма, так што няма і вераб'ям пажытку, і яны, мабыць, проста радуюцца дню і святлу. Потым прылятае варона, садзіцца на вільчык хаты і доўга, аднастайна каркае. Прачысціўшы горла, варона знікае, а на змену ёй прыбываюць сарокі. Яны прымошчваюцца на штыкетніку, скачуць з калка на калок, трашчаць, мітусяцца і, нарэшце, пералятаюць на суседні двор.

(І.Навуменка)

6. Прасачыце за вымаўленнем гукаў, перададзеных на пісьме літарай г.

Брагін. Вагон. Газета. Ганак. Гарнец. Гонта. Гуз. Гузік. Герб. Горад.

7. Прачытайце прыказкі з захаваннем арфаэпічных норм сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Раствлумачце іх сэнс.

1. Пісаць – не сякерай махаць.
2. Лёгка толькі кашу есці з вялікай міскі.
3. Цяжэй за ўсё чакаць і нічога не рабіць.
4. За сном няма калі адпачываць.
5. Калі іграць не ўмееш, за гармонь не бярыся.
6. Каб хлеб мець, трэба зямліцу глядзець.
7. Вучыцца ніколі не позна.
8. Добры чалавек і сабакі дражніць не будзе.
9. Трэба нахіліцца, каб з ручая напіцца.
10. За вочы дык і мышаня кату хвост адкусіць пагражае.
11. Рупная пчала ўмее ў соты мёд сабраць і з горкіх кветак.
12. Зламаць заўсёды лягчэй, чым наладзіць.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ